

LEKTEORIER

FYRA MODERNA TEORIER

Mikael Jensen

ÖVERSIKT

- **Gordon Burghardt:** Överskottsresurser
(biologi/ekologi/psykologi)
- **Anthony Pellegrini:** Flexibel lek
(evolutionspsykologi/kognition)
- **William Corsaro:** Kamratkulturer +
grupper/relationer/samarbete
(sociologi/kommunikation)
- **Suzanne Gaskins** m.fl.: Kulturella likheter och skillnader
(antropologi/kulturpsykologi/kommunikation)

FEM SORTERS LEK

- Sensomotorisk lek (rörelselek/övningslek)
- Lek med objekt (konstruktionslek)
- Social lek
- Låtsaslek
- Regellek

ÖVERSKOTTSRESURSTEORIN

Gordon Burghardt

- Fyra överskottsresurser – resursområden

1. **Utveckling – vuxnas omsorg och egna erfarenheter**
2. **Energi – mat, hälsa och ämnesomsättning**
3. **Fysisk miljö – en trygg och behaglig miljö**
4. **Psykosociala faktorer – motivation, lust och lekkamrater**

ÖVERSKOTTSRESURSTEORIN

Utveckling – vuxnas omsorg och egna erfarenheter

- Barn som får god omsorg under sin uppväxt är trygga nog att leka
- Barn som har många erfarenheter under sin uppväxt får goda resurser till att leka varierad lek

Energi – mat, hälsa och ämnesomsättning

- Barn som får gott om mat och näringsrik mat leker mycket
- Barn som är friska leker mer

ÖVERSKOTTRESURSTEORIN

Fysisk miljö – en trygg och behaglig miljö

- Barn som känner sig hotade leker mindre
- Barn som behöver konkurrera med andra leker mindre
- Barn som är utvilade leker mer

ÖVERSKOTTSRESURSTEORIN

Psykosociala faktorer – motivation, lust och lekkamrater

- Barn behöver vara motiverade för att leka (leken ska vara frivillig)
- Barn behöver känna leklust eller vara i ett lektillstånd för att leka
- Barn som har många lekkamrater leker mer
- Öppna och inbjudande grupper har fler och goda lekare

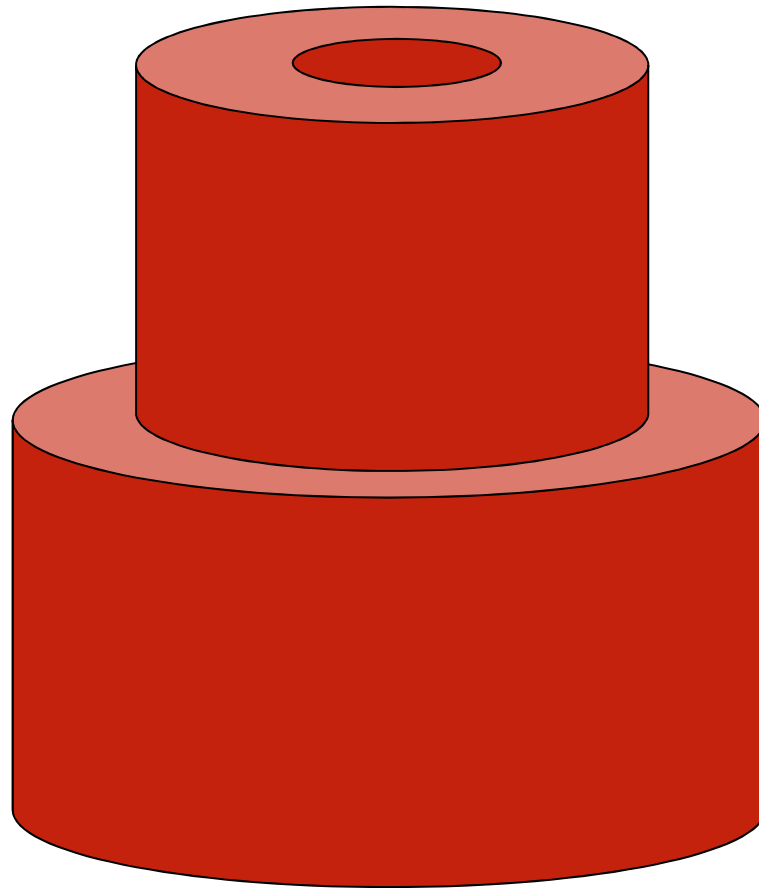

DEN FLEXIBLA LEKEN

Anthony Pellegrini

- Leken erbjuder oss ofta möjligheter att göra på andra, mer flexibla, sätt än vad vi kan göra i vardagssituationer
- Barn som leker blir bättre på att fokusera. Krävande arbetsuppgifter utförs bättre om barn först har fått ta en lekpaus
- Rörelselek tränar upp motorik, koordination och bedömning
- Social lek är utvecklande för barns sociala kompetens
- Lek med objekt utvecklar barns kreativa och flexibla sida i användandet av objekt plus att problemlösningssförmågan ökar
- Låtsaslek utvecklar förmågan att ta andras perspektiv, skrivförmågan och berättarförmågan
- Regellekar kan bidra till att utveckla motoriken/fysiken och en känsla för 'fair play', dvs. bra samspel

ANALOGISKT TÄNKANDE

LEKEN FÖRÄNDRAR VÄRLDEN

- Social kompetens
- Kreativitet och problemlösning
- En person med nya idéer som andra lyssnar på

WILLIAM CORSARO

Barndomssociologi

- *Interpretativ reproduction*
- *Lek i grupp – kamratkulturer*
- *Det interaktiva rummet*
- Tillträdesstrategier
- Differentiering

INTERPRETATIV REPRODUKTION

- *Reproduktion* betyder att återskapa vad andra har gjort:
 - Återskapa handlingar och handlingsmönster
 - Återskapa traditioner och institutioner
 - Återskapa strukturer / hierarkier i gruppen
- *Interpretativ* betyder tolkande
- *Interpretativ reproduktion* betyder att barn i sin lek tar efter vad vuxna gör och vad samhället i stort gör men att de tolkar det på sitt vis så att det ska passa gruppen och leken. Eftersom barnen "äger" leken bestämmer de hur de vill utföra leken och dess handlingar. De återskapar också relationer och hierarkier på sitt eget sätt

BARN HAR EGNA KAMRATKULTURER

- Inom en kamratkultur kommunicerar barn på ett särskilt sätt
- Inom en kamratkultur skapar barnen gemensamt egna rutiner, normer och regler oberoende av vuxnas eller andra barns kulturer
- Inom en kamratkultur gäller vissa artefakter
- Inom en kamratkultur har de som ingår en gemensam kunskapsbas
- Gruppens medlemmar har gemensamma intressen
- Efterliknar vuxenkultur bara till en viss grad
- Inom gruppen råder god gemenskap och gott **samarbete**

DET INTERAKTIVA RUMMET

- Det interaktiva rummet är den sociala och fysiska miljö där barn leker
- De bevakar sitt utrymme och sin lek:
 - Leken är skör och lättstörd, därför gör barnen vad de kan för att skydda leken och sitt lekutrymme
 - Om de inte får ha sitt fysiska utrymme ifred förstörs eller avbryts leken
 - Artefakterna är viktiga för leken och behöver bevakas
 - De som deltar i leken värnar om varandra, kamratskapet och om gruppen som helhet
 - Att ha kontroll över sin aktivitet är viktigt för att kunna leka vidare. De håller kontrollen inom gruppen gentemot både vuxna och andra barn

TILLTRÄDESSTRATEGIER

- **Icke-verbalt inträde i leken** (vanligt; inte framgångsrikt)
- **Producerar en variant av ett beteende som någon av dem som leker gör** (vanligt; framgångsrikt)
- **Lekstörande inträde** (ganska vanligt; inte framgångsrikt)
- **Cirklade** (ganska vanligt; inte framgångsrikt)
- **Hävdar ägande av plats eller objekt** (ganska vanligt)
- Hänvisar till vad någon vuxen säger (inte framgångsrikt)
- Erbjuder en leksak
- Hänvisar till vänskap
- *Föreslå annan lekaktivitet* (ganska framgångsrikt)
- *Nämner egenskaper hos dem som leker* (framgångsrikt)

DIFFERENTIERING

Differentiering handlar om att särskilja och skikta en grupp i mindre grupper

- **Genus**

- Redan vid tre års ålder börjar pojkar mest leka med pojkar och flickor mest leka med flickor
- Skillnaderna blir extra tydliga vid sex års ålder
- Pojkar och flickor leker något olika lekar

- **Etnicitet**

- Barn delas in efter vilka etniska grupper de tillhör eller inte tillhör

- **Status**

- Barn med hög status får vara med på många lekar och har visst inflytande när det gäller att bestämma vad och hur de ska leka
- Det som är mest utmärkande när det gäller status är barn med låg status som inte tillhör någon grupp och inte kan påverka leken nämnvärt

- **Ålder**

- Barn särskiljer sig själva från vuxna. De tillhör olika generationer och har därmed olika syn på lek
- Äldre barn kan utesluta och göra narr av yngre barn
- Yngre barn ser upp till de äldre och försöker få vara med och göra på liknande sätt

KULTURELLA SKILLNADER

De vanligaste lekformerna i världen:

1. Låtsaslek är den vanligast lekformen i större delen av världen
2. Konstruktionslek
3. Regellek

Samlare och jägare: övningslek (hoppa, springa, klättra, simma osv.)

KULTURELLA SKILLNADER 2

Konstruktionslek (genusskillnader)

- I den Kenyanska gruppen är det mest pojkar som leker konstruktionslekar
- I en Indisk grupp är det mest flickor som leker konstruktionslekar

Roll-lek (genusskillnader)

- I den Filippinska gruppen är det mest pojkar som leker roll-lekar
- I den Japanska gruppen är det mest flickor som leker roll-lekar

KULTURELLA SKILLNADER 3

Mycket eller lite lek generellt

- I en grupp i Kenya leker barn generellt väldigt lite (ca 20%)
- I en grupp i Japan leker barn generellt väldigt mycket (ca 85 %)
- Flickor leker lite mindre än pojkar över hela världen

SUZANNE GASKINS

Förutsättningar för lek:

- Kulturellt kultiverad lek
- Kulturellt accepterad lek
- Kulturellt begränsad lek

KULTURELLA LIKHETER OCH SKILLNADER

Natur eller kultur?

- Lek kan vara bra för barns utveckling men i vissa kulturer väljer barn att delta i andra aktiviteter som också är utvecklande
- Lek är ett sätt att hantera kulturers komplexitet (ej i enkla kulturer)
 - Barn bearbetar sådant som är svårt att förstå
 - Barn varvar ner från kulturell stress genom att leka
- Barn över hela världen låtsaslekar (*som om* eller *fiktiva lekar*)
- Barn är glada när de leker!

